Šventosios 43, 4A1, 4A2, 4B radinių kompleksai yra ypač svarbūs, nes palyginti trumpalaikiai ir patikimai datuoti, todėl bus stengiamasi paskelbti detalią jų medžiagą mokslinėje spaudoje.

The field survey, evaluation, and excavations at Šventoji

During 2013–2015, the scientific research project *Lietuvos pajūrio neolitizacija* [*The neolithisation of the Lithuanian coast*] was conducted at the Lithuanian institute of history. During it, a field evaluation was conducted between Palanga and the Lithuanian–Latvian border and excavations were conducted at the Šventoji find spots 43 and 4. Three new Middle Neolithic find spots: Būtingė 5, 7 and Šventoji 53, the last being a wetland type, were discovered to the N of Šventoji through fieldwalking. 25 400 m^2 were surveyed using a magnetometer (Fig. 1). 58 boreholes were drilled to a depth of 1–4.35 m. Two trenches and two test pits (a total of 61 m^2) were excavated at the Šventoji find spot 43. The soil was water screened through 4 mm sieves (Fig. 2). A 0.35 m thick archaeological layer of peat and peaty sand was discovered under a 0.3 m thick plough zone layer. Amber (about 2000 specimens, about 0.7 kg) (Fig. 3), flint (about 1900 specimens, about 1.6 kg), other stone (about 2000 specimens, about 22 kg), pottery (about 1500 specimens, about 1 kg), and fish and animal bone (about 26000 specimens, about 10 kg) finds were discovered but no wood had survived. The pottery was similar to typical pit-comb ware, was contemporaneous with it, was abundantly decorated with deep pits and toothed stamps, and was thin walled. It differed only in the shell temper and the lack of the typical comb-like indentations. The same horizon was characterised by a sparse flint microlith inventory, and ground slate gouges. The zooarchaeological material shows that the inhabitants engaged in the catching of freshwater fish, seals, and forest animals. The settlement was dated to 3900–3700 cal BC using the AMS method. Such a find assemblage was distinguished and precisely dated for the first time in Lithuania.

Šventoji find spot 4 is a fishing and midden site at the deepest spot, i.e. an underwater pit, in the shallow marine lagoon. One 18x2 m trench was excavated in 2014 (Fig. 4) and 477 finds collected: 223 wood (Fig. 5), 123 pottery (Fig. 6), 17 mammal, bird, and rodent bones, 68 hazel nuts, and 23 scorched water chestnuts (*Trapa natans*). Tens of thousands fish bones, scales, and teeth were discovered by water screening. Ten diatom and nine macrobotanical samples were studied, 15 AMS dates were obtained, and the mollusc and tree species were identified. It was determined that in many cases the sherds from the bored cores show how, instead of repairing vessels, the sherds were reused as weights by tying them to nets. Two horizons with Narva culture pottery and one with Globular Amphora culture (GAC) pottery were distinguished, both of which date in general to 3000–2600 cal BC. GAC pottery replaced Narva culture pottery circa 2700 cal BC.

Rokas Vengalis

Žvalgomieji tyrimai Ardiškyje

2014 m. vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai Ardiškio kaime (Širvintų r., Kernavės sen.). Tyrimai atlikti Neries pakrantėje, privačiame sklype, kuris patenka į Ardiškio pilkapyno II vizualinės apsaugos pozonį. Tyrimų

tikslas – nustatyti, ar šioje vietoje projektuojamos ūkininko sodybos teritorijoje yra išlikusių archeologinių vertybių požymių.

Archeologinių paminklų numatomo tirti sklypo aplinkoje žinoma daug (1 pav.). Ant viršutinių Neries slėnio terasų krašto išsidėsčiusios kelios pilkapių grupės, kurios tęsiasi net 3 km ilgio atkarpoje. PR–ŠV kryptimi čia yra Valiukiškių pilkapynas, Ardiškio pilkapynas, Ardiškio pilkapynas II, Dailidžių (Ardiškio) pilkapis ir Dailidžių pilkapynas. 400 m į P–PR nuo sklypo yra saugoma Ardiškio senovės gyvenvietė. Nė vienoje minėtų pilkapių grupių archeologiniai tyrimai iki šiol nebuvo vykdyti. Tyrimai atlikti tik pirmojoje Neries terasoje esančioje Ardiškio senovės gyvenvietėje ir jos aplinkoje, maždaug 400–700 m PR kryptimi nuo 2014 m. tyrimų vietos. 1989 (A. Luchtanas), 2008 (G. Vėlius) ir 2011 m. (T. Poška) ten buvo kasti šurfai, kai kuriuose jų aptiktas kultūrinis sluoksnis su I tūkst. – II tūkst. pradžios radiniais (*ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 196). Artimiausioje sklypo aplinkoje žvalgomieji tyrimai vykdyti 2013 m. (R. Vengalis) (*ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 114). Tuomet šurfuose, kastuose 50–400 m į V nuo 2014 m. tyrinėtos vietos, toje pačioje terasoje buvo aptiktas akmens

1 pav. Žvalgomųjų tyrimų vietos situacinis planas: 1– žvalgomųjų tyrimų vieta; 2 – kultūros vertybių ribos; 3 – kultūros vertybių apsaugos zonų ribos. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the evaluated location: 1– evaluation site; 2 – boundaries of the cultural property; 3 – boundaries of the cultural property protection zones.

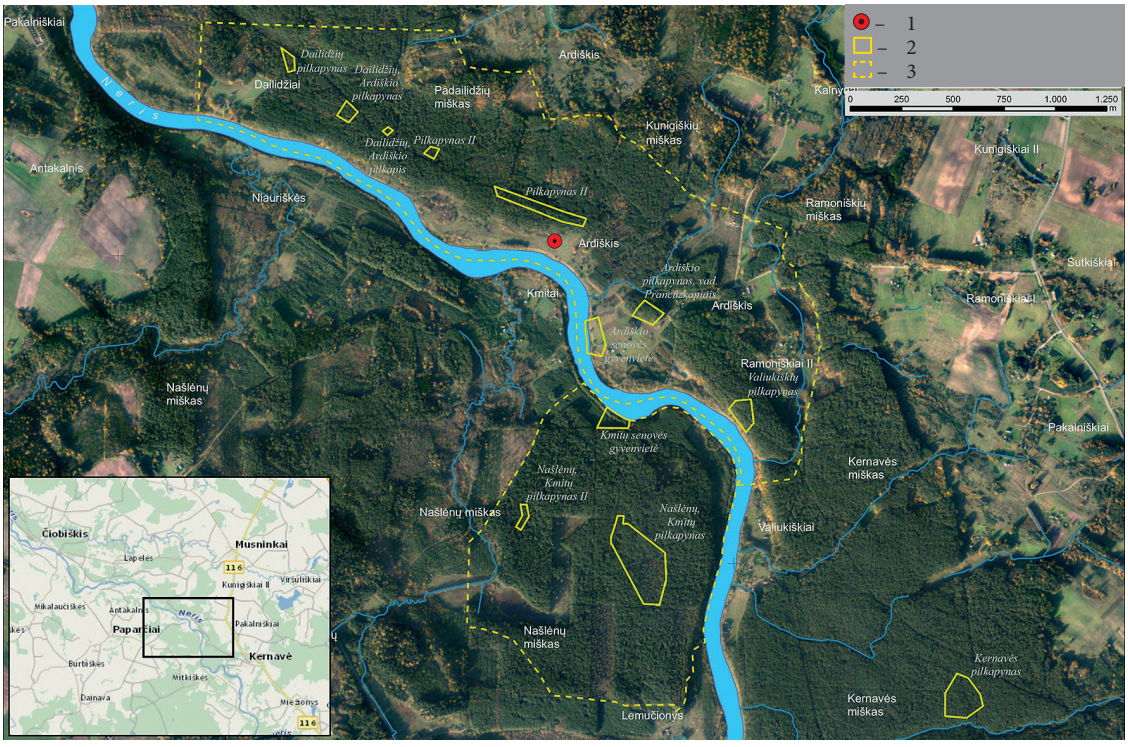

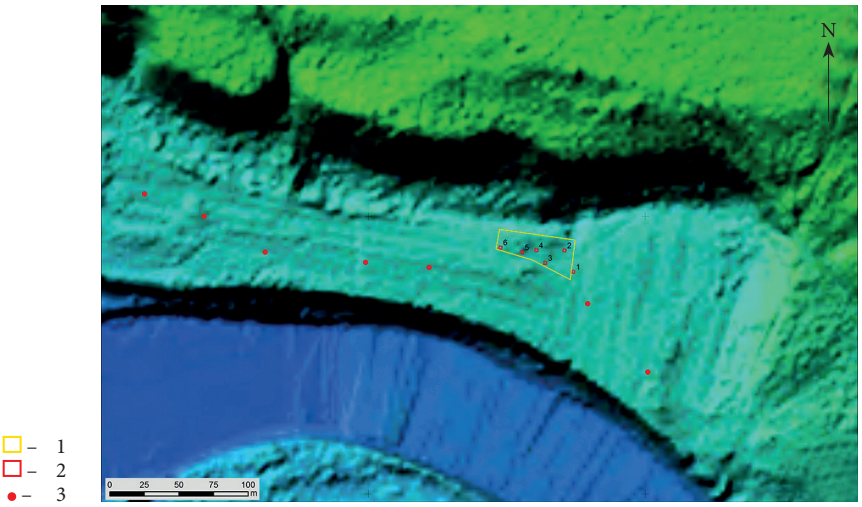

2 pav. Tirtų šurfų planas: 1 – tirtas sklypas; 2 – 2014 m. tirti šurfai; 3 – 2013 m. tirti šurfai. R. Vengalio brėž.

Fig. 2. Plan of the excavated test pits: 1 – investigated plot; 2 – test pits excavated in 2014; 3 – test pits excavated in 2013.

ir geležies amžių bei ankstyvųjų viduramžių gyvenviečių kultūrinis sluoksnis su titnago radiniais, grublėtąja bei apžiesta keramika, geležies šlaku.

2014 m. tyrinėta vieta yra dešiniajame Neries krante, jos slėnio terasoje (priskirtina daugiausia pirmajai, dalis – antrajai terasai), besitęsiančioje 1,5 km PR–ŠV kryptimi. Terasos plotis šioje vietoje yra apie 100 m, virš dabartinio Neries vandens lygio ji pakilusi 6–8 m (H_{abs} 58,00–60,00 m). Buvo ištirti 6 šurfai po 4 m^2 (2 pav.). Kultūrinis sluoksnis nė viename šurfe neišlikęs, tačiau įžemio horizonte aptikta įgilintų objektų, taip pat pasitaikė pavienių radinių dirvožemio sluoksnyje. Sprendžiant iš dirvožemyje aptiktų pavienių radinių, greičiausiai kultūrinis sluoksnis šioje vietoje yra buvęs, tačiau šiuo metu jis jau yra sunaikintas anksčiau čia ariant dirvą.

Radinių aptikta penkiuose šurfuose, visuose, išskyrus šurfą 2. Iš viso aptikta 20 lipdytinės keramikos brūkšniuotu paviršiumi šukių ir 14 titnago nuoskalų bei viena netaisyklinga skeltė. Taip pat pasitaikė pavienių apžiestos ir žiestos vėlyvos kaimo keramikos šukių. Visa šurfuose aptikta lipdytinė keramika priskirtina vienam kompleksui. Tai keramika su neryškiu netvarkingu brūkšniavimu išoriniame paviršiuje ir lygiu vidiniu paviršiumi, su vidutinio stambumo (2–3 mm skersmens) grūsto granito priemaišomis, apie 8 mm storio sienelėmis. Šiam kompleksui greičiausiai priskirtinas taip pat ir šurfe 5 aptiktas pakraštėlis lygiu paviršiumi. Tokio tipo keramikos aptikta 2013 m. Grabijoluose ir Kernavėje (*ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 101, 112–113). Daugeliu bruožų – molio mase, sienelių storiu, brūkšniuotumu, ji yra panaši į Tšineco kultūros keramiką, skiriasi tik tai, kad nėra ornamentuota. Greičiausiai ji ir turėtų būti datuojama panašiai – II tūkst. pr. Kr. viduriu, t. y. ankstyvuoju bronzos amžiumi.

Dauguma aptiktų titnago radinių – tai nuoskalos, skaldytos dvipolinio skaldymo būdu,

t. y. skeliant kieto akmens muštuku, titnagą padėjus ant kieto pagrindo. Tik viena šurfe 6 aptikta netaisyklinga skeltė yra nuskelta nuo skaldytinio. Radiniai pagaminti iš tamsiai pilkos spalvos titnago, nepatinuoti. Keletas šurfe 6 aptiktų titnagų buvo perdegę. Greičiausiai visi titnaginiai radiniai priskirtini tam pačiam kompleksui kaip ir surastosios keramikos šukės, ir datuotini taip pat II tūkst. pr. Kr. viduriu.

Iš viso aptikti 5 objektai (3 pav.). Jie fiksuoti 4 skirtinguose šurfuose. Visi objektai – tai įžemio horizonte išryškėjusios duobės su tamsesniu nei įžemis užpildu. Trijuose objektuose buvo surasta ankstyvuoju bronzos amžiumi datuotų radinių. Likusiuose dviejuose radinių nerasta, tačiau, sprendžiant pagal užpildo struktūrą, jie turėtų priklausyti tam pačiam kompleksui. Archeologinių požymių – radinių ir / arba objektų – aptikta visuose 6 šurfuose. Tai rodo, jog šioje vietoje yra išlikę iki šiol nežinotos ankstyvojo bronzos amžiaus gyvenvietės ar stovyklavietės pėdsakų.

3 pav. Objekto, aptikto šurfe 6, pjūvis. R. Vengalio nuotr.

Fig. 3. The section of the objects discovered in test pit 6.

The field evaluation in Ardiškis

In 2014, an evaluation was conducted in Ardiškis village (Širvintos district, Kernavė eldership) on a private plot, which is on the bank of the Neris and in the visual protection subzone of the Ardiškis barrow cemetery II protection zone (Fig. 1). The investigation's goal was to determine whether any signs of archaeologically valuable objects have survived at this site on the grounds of a planned farmstead. Six 4 m^2 test pits were excavated (Fig. 2). No cultural layer had survived in any of the test pits, but sunken objects were discovered in the sterile soil horizon and isolated finds were encountered in the topsoil layer (Fig. 3). A total of 20 sherds of hand built pottery with brushed surfaces, 14 flint flakes, and one irregular flint blade were collected. Based on the pottery, which is akin to that of the Trzciniec culture, all of the finds should be preliminarily dated to the Early Bronze Age. During the evaluation a hitherto unknown early Bronze Age settlement or camp site was discovered.

